

Repertoriul jurisprudenței

Cauza C-112/22

CU

[cerere de decizie preliminară formulată de Tribunale di Napoli (Italia)]

Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 29 iulie 2024

„Trimitere preliminară – Statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung – Directiva 2003/109/CE – Articolul 11 alineatul (1) litera (d) – Egalitate de tratament – Măsuri de securitate socială, de asistență socială și de protecție socială – Condiție privind reședința de cel puțin zece ani, din care ultimii doi ani în mod continuu – Discriminare indirectă”

Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind imigrarea – Statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung – Directiva 2003/109 – Dreptul la egalitate de tratament în ceea ce privește securitatea socială, asistența socială și protecția socială – Reglementare națională care subordonează acordarea unei prestații sociale unei condiții privind reședința de minimum zece ani, dintre care ultimii doi ani în mod continuu, și care prevede o sancțiune penală în caz de declarație falsă – Inadmisibilitate

[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 34; Directiva 2003/109 a Consiliului, considerentele (6) și (12), art. 4 alin. (1) și art. 11 alin. (1) lit. (d) și alin. (2)]

(a se vedea punctele 35, 38, 46, 50-52 și 55-61 și dispozitivul)

Rezumat

Sesizată cu titlu preliminar de Tribunale di Napoli (Tribunalul din Napoli, Italia), Curtea se pronunță cu privire la principiul egalității de tratament între resortisanții țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung și resortisanții naționali prevăzut la articolul 11 din Directiva 2003/109¹ și în special cu privire la aspectul dacă accesul la o măsură de securitate socială, de asistență socială sau de protecție socială, în sensul acestui articol 11 alineatul (1) litera (d), poate fi subordonat unei condiții privind reședința în statul membru în cauză cu o durată minimă de zece ani, fără întrerupere în ultimii doi ani.

În 2020, CU și ND, resortisante ale unor țări terțe care sunt rezidente pe termen lung în Italia, au solicitat să beneficieze de „venitul de cetățenie”, o prestație socială prin care se urmărește asigurarea unui minim de subzistență. Ulterior, acestea au fost urmărite penal pentru că au atestat în mod fals, în cererile lor, că îndeplineau condițiile de acordare a acestei prestații, inclusiv condiția să fi avut reședința în Italia de cel puțin zece ani, dintre care ultimii doi ani în mod continuu.

¹ Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung (JO 2004, L 16, p. 44, Ediție specială, 09/vol. 6, p. 225).

În acest context, Tribunalul din Napoli a ridicat problema conformității cu dreptul Uniunii a acestei condiții de acordare, care se aplică și resortisanților italieni. Această instanță consideră că cerința menționată instituie un tratament defavorabil în privința resortisanților țărilor terțe, inclusiv în privința celor care sunt titulari ai unor permise de ședere pe termen lung, în raport cu cel rezervat resortisanților naționali.

Aprecierea Curții

Mai întâi, Curtea amintește că, atunci când o dispoziție a dreptului Uniunii, precum articolul 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109, face o trimitere expresă la legislația națională, nu este de competența Curții să dea termenilor în cauză o definiție autonomă și uniformă potrivit dreptului Uniunii. Cu toate acestea, lipsa unor definiții autonome și uniforme, în temeiul dreptului Uniunii, pentru noțiunile de securitate socială, de asistență socială și de protecție socială și referirea la dreptul național, care apare în această dispoziție, cu privire la noțiunile menționate nu înseamnă că statele membre pot să aducă atingere efectului util al Directivei 2003/109 atunci când aplică principiul egalității de tratament prevăzut la această dispoziție. În plus, atunci când stabilesc măsurile de securitate socială, de asistență socială și de protecție socială definite de legislația lor națională, statele membre trebuie să respecte drepturile și principiile prevăzute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), în special cele prevăzute la articolul 34 din aceasta.

Din moment ce atât articolul 34 din cartă, cât și articolul 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109 fac trimitere la dreptul național, instanței de trimitere îi revine sarcina de a stabili dacă „venitul de cetățenie” în discuție în litigiile principale constituie o prestație socială care intră sub incidența celor vizate de directiva menționată.

Curtea subliniază în continuare că sistemul instituit prin Directiva 2003/109 supune dobândirea statutului de rezident pe termen lung acordat în temeiul acestei directive unei proceduri speciale și, în plus, obligației de a îndeplini anumite condiții, printre care cerința privind reședința legală și neîntreruptă pe teritoriul național de cinci ani. În măsura în care acest statut de rezident pe termen lung corespunde celui mai înalt nivel de integrare pentru resortisanții țărilor terțe, acesta justifică garantarea egalității de tratament cu cel aplicat resortisanților statului membru gazdă, în special în ceea ce privește securitatea socială, asistența socială și protecția socială.

În continuare, în ceea ce privește condiția privind reședința în discuție în litigiile principale, Curtea consideră că o condiție privind reședința de zece ani, dintre care ultimii doi ani în mod continuu, este contrară articolului 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109.

Astfel, în primul rând, diferența de tratament între resortisanții țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung și resortisanții naționali care rezultă din faptul că o reglementare națională prevede o asemenea condiție privind reședința constituie o discriminare indirectă. Această condiție afectează în principal cetățenii străini, printre care figurează în special resortisanții țărilor terțe, dar și interesele resortisanților italieni care revin în Italia după o perioadă de ședere într-un alt stat membru. În aceste condiții, o măsură poate fi considerată o discriminare indirectă, fără a fi necesar ca aceasta să aibă ca efect favorizarea tuturor resortisanților naționali sau defavorizarea numai a resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung, cu excluderea resortisanților naționali.

În al doilea rând, o astfel de discriminare este, în principiu, interzisă, cu excepția cazului în care este justificată în mod obiectiv.

Cu toate acestea, articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2003/109 prevede în mod exhaustiv situațiile în care statele membre pot deroga, în ceea ce privește reședința, de la egalitatea de tratament între resortisanții țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung și resortisanții naționali. Astfel, în afara acestor situații, o diferență de tratament între aceste două categorii de resortisanți constituie, în sine, o încălcare a articolului 11 alineatul (1) litera (d) din această directivă.

În special, o diferență de tratament între resortisanții țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung și resortisanții statului membru în cauză nu poate fi justificată de faptul că aceștia s-ar afla într-o situație diferită ca urmare a legăturilor lor respective cu acest stat membru.

Astfel, perioada de ședere legală și neîntreruptă de cinci ani prevăzută de Directiva 2003/109 pentru a putea obține statutul de rezident pe termen lung dovedește „stabilirea persoanei în țară”. Astfel, aceasta trebuie considerată suficientă pentru ca o asemenea persoană să aibă dreptul, după dobândirea statutului de rezident pe termen lung, la egalitatea de tratament cu cel aplicat resortisanților naționali, în special în ceea ce privește securitatea socială, asistența socială și protecția socială, în conformitate cu articolul 11 alineatul (1) litera (d) din directiva menționată.

Prin urmare, un stat membru nu poate să prelungească unilateral perioada de ședere necesară pentru ca un astfel de rezident pe termen lung să poată beneficia de dreptul garantat de această dispoziție.

În sfârșit, în ceea ce privește sancțiunea penală prevăzută de reglementarea națională în caz de declarație falsă referitoare la condițiile de acces la prestația socială în cauză, Curtea amintește că un dispozitiv național de sancționare nu este compatibil cu dispozițiile Directivei 2003/109 atunci când este impus pentru a asigura respectarea unei obligații care nu este ea însăși conformă cu aceste dispoziții. Având în vedere ceea ce precedă, Curtea declară că articolul 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109, citit în lumina articolului 34 din cartă, se opune reglementării unui stat membru care subordonează accesul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung la o măsură de securitate socială, de asistență socială sau de protecție socială condiției, care se aplică și resortisanților acestui stat membru, să fi avut reședința în statul membru respectiv de cel puțin zece ani, dintre care ultimii doi ani în mod continuu, și care pedepsește cu o sancțiune penală orice declarație falsă referitoare la această condiție privind reședința.